

Stovolos N.B. Концептуальные основы стратегии развития органического производства АПК

Статья посвящена решению актуальной задачи по формированию и внедрению стратегического подхода, направленного на развитие сектора органического производства АПК. Акцентируется внимание на концептуальные основы и особенности формирования и реализации стратегии развития органического производства АПК.

Ключевые слова: органическое производство, стратегия развития, экологическая безопасность, устойчивое развитие.

Stovolos N.B. Approaches to the forming strategy of development organic production in AIC

The article deals with the solution of actual task concerning the formation and adoption of the strategy approach aimed at the organic production segment development of agricultural sector. Attention is accented on conceptual principles and formation and realization peculiarities of strategic development formation of organic production of agricultural sector.

Key words: organic production, development strategy, environmental safety, sustainable development.

Дата надходження до редакції: 05.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Чупіс А.В.

УДК 339:631.1:636.4

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СВИНАРСТВА У СВІТІ

О. В. Захарченко, к.е.н., доцент, Одеська державна академія будівництва та архітектури

Визначено основні переваги свинини над іншими видами м'яса. Проаналізовано тенденцію поголів'я свиней та виробництва свинини у світі, у т.ч. основних країн-лідерів. Наведено прогноз поголів'я, виробництва м'яса свиней, експорт та імпорт живих свиней.

Ключові слова: галузь свинарства, продукція свинарства, виробництво свинини

Постановка проблеми. Продукція свинарства має цінні корисні ознаки, які надають їй одне з перших місць у країнах світу (Україна, Росія, Данія, ФРН, Нідерланди, Угорщина та ін.) за обсягами виробництва. Зростання обсягів виробництва продукції галузі свинарства пов'язане з переходом на інтенсивну основу. У деяких країнах питома вага галузі свинарства становить до 50% у загальній структурі виробництва м'яса. Матеріально-технічна і селекційна база галузі свинарства за інтенсивного типу утримання і годівлі дозволяє виробляти до 40% і більше в м'ясному балансі країни.

Однак рівень продуктивності тварин в більшості регіонів України залишається на низькому рівні. В першу чергу це пов'язано з тим, що понад половини поголів'я свиней утримується в господарствах населення, де не в повному обсязі витримуються умови утримання та відгодівлі, за рахунок чого продуктивність тварин є невисокою.

Метою статті є оцінка сучасного стану галузі свинарства та перспектив її розвитку в умовах ринкової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вагомий теоретичний та практичний внесок у вирішення проблем виробництва продукції свинарства та підвищення її ефективності зробили М.В. Зубець, Ю.О. Лупенко, І.В. Охріменко, М.В. Присяжнюк, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак та ін. В працях даних фахівців визначається коло проблем, що призвели до кризового стану галузі та шляхи виходу із ситуації, яка склалася. Однак,

Вісник Сумського національного аграрного університету

через значні зміни умов функціонування виробників свинини з'являються нові проблеми, які потребують додаткових досліджень і вирішення.

Виклад основного матеріалу. Виробництво свинини у світі є домінуючим над іншими видами м'яса, що становить 36,7% структури ринку м'яса.

Пріоритетності розвитку цієї галузі віддається завдяки таким виключно важливим біологічно-господарським особливостям свиней, як багатоплідність, всеїдність, скороспілість, економне використання кормів, високий забійний вихід, придатності продуктів забою до різноманітних кулінарних виробів та тривалого зберігання. За біологічним потенціалом свині здатні щодоби набирати вагу більше як на 1000 г, досягати живої маси 100 кг за 115-120 днів при витраті на кожний кілограм приросту до 2 кг сухої речовини корму. Як виробника м'яса і жирів свиней називають біологічним дивом природи [3, с. 101].

За даними ФАО на початок 2012 р. виробництво свинини оцінено в 108,9 млн. т, Міністерства сільського господарства США в 2012 р. – у 101,7 млн. т (у забійній вазі).

Основні показники розвитку виробництва продукції свинарства у країнах-лідерах наведені у таблиці 1 і 2.

Цікавим є факт співвідношення поголів'я свиней і населення країни. Якщо в Україні при чисельності 45,5 млн. осіб на 100 жителів приходиться всього 17 гол., то в Данії при 5 млн. жителів – 500 гол., що майже в 30 разів менше.

Таблиця 1

Поголів'я свиней у світі, млн. гол.

Країна	Рік				Питома вага, %	Темп росту, %
	2009	2010	2011	2012		
Китай	439,895	462,913	469,960	477,115	59,6	108,5
ЄС-27	159,732	153,067	152,198	150,773	18,8	94,4
США	68,177	67,148	64,887	64,925	8,1	95,2
Бразилія	32,947	33,892	35,122	36,652	4,6	111,2
Росія	16,340	16,165	17,236	17,231	2,2	105,5
Канада	13,810	12,180	11,835	11,895	1,5	86,1
Японія	9,745	9,899	10,000	9,768	1,2	100,2
Мексика	9,401	9,310	8,979	9,007	1,1	95,8
Україна	6,526	7,577	7,960	7,373	0,9	113,0
Інші країни	17,837	13,288	14,422	15,212	2,0	85,3
Всього	774,410	785,439	792,599	799,951	100,0	103,3

Джерело: FAS USDA Livestock and Poultry: World and Trade. – <http://www.fas.usda.gov>; Статистичний щорічник України за 2012 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ "Август Трейд", 2013. – 552 с.

В цілому у світі на початок 2012 р. нараховувалося майже 800 млн. голів свиней, темпи приросту яких становив 3,3%. Найбільшим утримувачем свиней є Китай, частка якого становить 59,6%. Проведені дослідження свідчать про великий розрив між країнами. Так, різниця за структурою між Китаєм та ЄС-27 становить 40,8 в.п., ЄС-27 і США – 10,7, США і Бразилією – 3,5 в.п.

Зниження поголів'я свиней спостерігається в

наступних країнах: ЄС-27 (5,6%), США (4,8), Канада (13,9), Мексика (4,2%).

Промислове свинарство в Україні сконцентровано в таких областях, як: Донецька – 7,1%, Київська – 6,9, Дніпропетровська – 6,7, Черкаська – 6,1 і Полтавській – 5,4%. Таким чином, на п'ять областей приходить третина усього поголів'я країни.

Таблиця 2

Динаміка виробництва свинини в країнах світу (на початок року), млн. т

Країна	Рік				Питома вага, %	Темп росту, %
	2009	2010	2011	2012		
Китай	46,205	48,905	51,070	49,500	48,7	107,1
ЄС-27	22,596	22,434	22,571	22,750	22,4	100,7
США	10,599	10,442	10,186	10,332	10,2	97,5
Бразилія	3,015	3,130	3,195	3,227	3,2	107,0
Росія	1,736	1,844	1,920	1,995	2,0	114,9
В'єтнам	1,850	1,910	1,930	1,960	1,9	105,9
Канада	1,786	1,789	1,772	1,770	1,7	99,1
Японія	1,249	1,310	1,292	1,267	1,2	101,4
Філіппіни	1,225	1,240	1,255	1,260	1,2	102,9
Мексика	1,161	1,162	1,165	1,182	1,2	101,8
Південна Корея	1,056	1,062	1,110	0,837	0,8	79,3
Україна	0,590	0,526	0,631	0,704	0,7	119,3
Інші країни	4,758	4,793	4,805	4,878	4,8	102,5
Всього	97,826	100,547	102,902	101,662	100,0	103,9

Джерело: FAS USDA Livestock and Poultry: World and Trade. – <http://www.fas.usda.gov>; Статистичний щорічник України за 2012 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: ТОВ "Август Трейд", 2013. – 552 с.

У світі за даними FAS USDA вироблено 101,7 млн. т свинини, що збігається з показником Міністерства сільського господарства США.

Найбільшим виробником свинини являється Китай з часткою ринку майже 50%. Темп приросту за чотири роки склав 7,1%, що є другим показником після України (19,3%).

Зниження виробництва свинини за 2011-2012 рр. спостерігається в Азіатських країнах, а саме: у Китаї, Південній Кореї та Японії на 3,1, 24,6 і 1,9%, що пов'язано з епідемією.

В Україні виробництво свинини за 2010-2012 рр. зросло на 33,8% з розміром ринку 0,7% у 2012 р. Якщо ж така тенденція продовжуватиметься й надалі, то Україна за 10 років зможе збільшити виробництво м'яса свиней до 1,297

млн. т наздогнавши Японію, Філіппіни і Мексику, при умові, що вказані країни несуттєво збільшать виробництво даного виду продукції.

У структурі витрат на утримання свиней найбільшу частку займають витрати на корм, що змушує нерентабельних виробників скорочувати наявне поголів'я.

У розвинених країнах свинарство характеризується застоєм виробництва і торгівлі протягом тривалого періоду, що пов'язано з високими цінами на корм. У США і Канаді відзначається зростання продуктивності свиноматок, яке, безумовно, найближчими роками позначиться на збільшенні виробництва свинини в цих країнах, особливо якщо відбудеться зниження цін на корм [2, с. 9].

Виходом із такого положення є інтеграція виробників свинини з виробниками кормів і комбіокормів або вертикально-інтегрований розвиток на базі сільськогосподарського або переробного підприємства. Для кожного регіону світу, країни зокрема, використовують свій тип відгодівлі і кормовий баланс. Так, в Україні переважають такі типи кормів: картопля кормова, кормові коренеплоди, кукурудза на зерно та інші зернові, силосні культури, соєвий, соняшниковий шрот; в Канаді у західних провінціях – ячмінь та шрот канолі (на великих фермах використовується також соєвий шрот), а в східних – кукурудза на зерно та соєвий шрот.

Перспективним інтенсивним напрямком є рідка годівля свиней. Лідером за «рідкою» годівлею свиней серед європейських країн є Ірландія – 90% всіх господарств, а також Німеччина, Данія (у т.ч. понад 60% великих свиноферм), Голландія – до 50% всього поголів'я. У Фінляндії за останні 5 років більше 90% введених у дію свиноферм використовують систему годівлі рідкого типу [4].

Найбільшим імпортером свиней у світі є США, які ввезли у 2012 р. 5796 тис. гол., що становить 65,1% ринку. Росія за цей же період імпортувала 670 тис. гол. (7,5% ринку). Ввезення свиней в Росію оподатковується митом у розмірі 5%. Це стало причиною масового ввезення живих тварин для подальшого забою, оскільки імпордне мито на свинину в межах квоти дорівнює 15% вартості товару, а понад квоту – 75% [2, с. 9-10]. Імпорт в Україну за 2009-2012 рр. зріс на 30,2% і становив у 2012 р. 112 тис. гол.

Головними експортерами свиней у світі є Канада, яка вивезла у 2012 р. 5821 тис. гол. (з част-

кою ринку 65,3%), ЄС-27 – 1582 тис. гол. (17,8%), Китай – 1468 тис. гол. (16,5%). Інші країни експортували менше 1% поголів'я свиней.

Найбільшими імпортерами м'яса свиней у світі є Японія – 1254 тис. т, Росія – 946, Китай – 758, Південна Корея – 640 і Мексика – 594 тис. т. На групу вказаних країн припадає 63,5% усього світового імпорту.

Цікаво, що Канада при розмірі рівні експорту 1,2 млн. т у 2012 р. імпортувала 204 тис. т свинини, що становить 17% експорту. Дана ситуація пов'язана, в першу чергу, з територіальними особливостями, оскільки південні штати Канади, які межують зі США дешевше імпортувати свинину, ніж везти її з інших штатів.

Низький рівень якості м'яса свиней, що ввозиться, з країн Азії та Америки, змушує країни-імпортери вводити санкції, що впливає на розподіл імпортних операцій. Так, на початку 2013 р. в Україні діє тимчасова заборона імпорту бразильської свинини. Як результат, прогноз експертів, зростання вартості роздрібної ціни для населення на 10-15% і перехід частини переробників на більш дешевші види м'яса.

Імпорт свинини в 2012 році в Україну збільшилися в 2,8 рази. В основному, свинину до нас завозили з Бразилії, Німеччини та Польщі. Саме Бразилія є найбільшим постачальником імпоротної свинини в Україну. У 2012 р. з Бразилії було завезено 122,47 тис. т цього м'яса [5].

Вченими Інституту аграрної економіки (ІАЕ) НААНУ проведені розрахунки, згідно яких у світі виробництво свинини виростає з 101,7 млн. т у 2012 р. до 128,8 млн. т у 2021 р., тобто на 26,6% (табл. 3).

Таблиця 3

Прогноз попиту та пропозиції на ринку м'яса свиней у світі

Показник	Рік								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Поголів'я свиней на початок року, млн. гол.	927,8	951,2	941,4	963,8	984,3	999,7	1014,7	1029,8	1044,5
Торгівля живими свинями, тис. гол.:									
- експорт	5945,3	6076	6097,2	6187,3	6119,5	6093,7	6075,9	6076,1	6082,3
- імпорт	5915	6046	6067	6157	6089	6063	6073	6083	6093
Виробництво свинини, тис. т	108894	111222	114041	116626	119151	121535	123936	126356	128752
Чиста торгівля	902	907	910	916	917	921	926	930	930

Джерело: Складено на основі [2].

Поголів'я свиней у світі за 2013-2021 рр. зростає на 30,6%. Країни, які ввозили і вивозили живих свиней нарощуватимуть експорт на протязі 9 років на 2,3%, імпорт – на 3%. США являтиметься найбільшим імпортером живих свиней, приріст складе 5,9% (2676 тис. гол / 2527,2 тис. гол). Канада залишиться крупнішим експортером живих свиней за вказаний прогнозований період, приріст якого становитиме 0,9% (1107 тис. гол / 1097 тис. гол). При чому більша частина поголів'я вивозитиметься в США.

Виробництво м'яса свиней у світі на перспективу зростає з 108,9 млн. т у 2013 р. до 128,8 млн.

т у 2021 р., тобто на 18,2%. Залишаться великими експортерами у прогнозованому періоді Бразилія (з 761 у 2013 р. до 786 тис. т у 2021 р.), Канада (з 1006 до 1160), ЄС-27 (з 2021 до 1945) і США (з 2180 до 3016 тис. т).

При чому велика кількість країн є імпортерами, серед яких найбільшими виступатимуть: Китай, Гонконг, Японія, Мексика, Росія, Південна Корея, Україна та ін. В цілому чистий імпорт за вказаний період зростає з 6062 до 6923 тис. т.

Що стосується ситуації в Україні, то за даними [2] у 2015 р. у забійній вазі буде вироблено 610 тис. т, у 2020 р. – 689 тис. т. У той же час в

іншому виданні ІАЕ НААНУ [1] у 2015 р. прогнозується виробити 1045,0 тис. т, у 2020 р. – 1555,0 тис. т. Як бачимо дані науковців не погоджені, що не дає можливості визначити перспективи розвитку галузі свинарства на території нашої країни. При чому розбіжності, які виникають при використанні одного з джерел мають суттєву амплітуду коливання: у 2015 р. – 435 тис. т, у 2020 р. – 866 тис. т. Невідповідності, можливо, пов'язані з використанням різних економіко-математичних методів, що й вплинуло на такі розбіжності у прогнозуванні.

Досвід вітчизняних господарств та наукові напрацювання вчених свідчать, що проблему відродження свинарства і швидкого нарощування поголів'я можливо здійснити на основі малозатратних технологій утримання свиней. Тварин утримують в так званих будівлях на дугоподібних опорах (ангарах), що є альтернативою традиційним капітальним виробничим приміщенням. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою показує, що використання ангарів дозволяє сут-

тєво знизити витрати по обслуговуванню тварин, пов'язані з прибиранням гною та кормороздачею, а безперегонний метод утримання забезпечує безстресове вирощування молодяку [3, с.127].

Висновки. Тенденції виробництва м'яса та її структура у світі засвідчили про переваги свинини над іншими видами м'яса. Скоростиглість, висока плодovitість, продуктивність, вміст незамінних білків та інших сполук ставлять на перше місце м'ясо свиней порівняно з іншими видами.

Найбільшими виробниками у світі є Китай, США, ЄС-27, Канада, Росія, В'єтнам та інші країни. При чому як у теперішній час, так і в перспективі США залишаються найбільшим експортером живих свиней, а Канада – імпортером. Незадовільний стан галузі у більшості країн світу змушує їх імпортувати м'ясо свиней, про що свідчать від'ємні сальдо балансу свинини.

Згідно прогнозних даних поголів'я свиней і виробництво свинини у 2013-2021 рр. зросте. Приріст пов'язаний зі зростанням населення земної кулі та перевагами над іншими видами м'яса.

Список використаної літератури:

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / [Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.]; за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Аналіз і прогноз кон'юнктури світових ринків продукції тваринництва / [Шпичак О.М., Лупенко Ю.О., Присяжнюк М.В. та ін.]; за ред. О.М. Шпичака. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 250 с.
3. Горьовий В.П. Ринкові тенденції аграрного виробництва в Україні / В.П. Горьовий, М.С. Срібнюк // Економіка АПК. – 2008. – №11. – С.101-106.
4. Іванюта В.Ф. Стан і проблеми виробництва продукції свинарства в Україні / В.Ф. Іванюта // Економіка АПК. – 2008. – № 10. – С. 25-27.
5. Типи годівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svynka.com.ua/tipi-godivli.html>.
6. Через заборону імпорту м'яса з Бразилії ціни на свинину у роздробі підвищуються на 5-10 грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2013/03/22/298952>.

Захарченко А.В. Современное состояние и перспективы развития отрасли свиноводства в мире

Определены основные преимущества свинины над другими видами мяса. Проанализированы тенденции поголовья свиней и производства свинины в мире, в т.ч. основных стран-лидеров. Приведен прогноз поголовья, производства мяса свиней, экспорт и импорт живых свиней.

Ключевые слова: *отрасль свиноводства, продукция свиноводства, производство свинины.*

Zaharchenko O. Current situation and prospects in the world pig industry

There is identify the main advantages over other types of pork meat. The tendencies of pigs and pork production in the world, including major leading countries are analyzed. Shows weather livestock, production of pork, exports and imports of live pigs.

Keywords: *pig industry, pig breeding products, production of pork*

Дата надходження до редакції: 12.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Єранкіне О.О.